

- 1 רא"ש מסכת סנהדרין פרק ד
- 2 ואמרי' נמי בפרק זה בורר (דף ל א) מיכתב היכי כתבין וכו'. ואם הסכימו כאחת וטעו משלשין ביניהן. ואי גמיר
- 3 דינא בתר תרי מינייהו וטעו משלמי תרי תילתי ואידך תילתא מפסיד בעל דין כדפרישית לעיל (פ"ג סימן לג) דאינהו
- 4 לא משלמי מנתא דידיה דאמרי אי לאו את בהדן לא הוה סליק דינא. ואי הוו ארבעה או חמשה וגמר דינא בתלתא
- 5 וטעו מסתבר דהנך משלמי כולא. דלא מצו למימר אי לאו אתון לא הוה סליק דינא בדידן. דשלשה דנין את האדם
- 6 בע"כ. וכן נמי בתלתא וגמר דינא בתרי וחד מהני תרי מומחה משלמי הני תרי כולא דמצי דינא למיגמר בהני תרי.
- 7 דכיון דחד מינייהו מומחה מצי למידן בע"כ.
- 8 קצות החושן סימן כה ס"ק יב
- 9 (יב) והלכו אחר שנים. ברא"ש בסנהדרין פ"ג (סי' לג) [פירש] דהשלישי אינו משלם עמהם דאמר אי הוי אתון
- 10 אמרון זכאי כו', וכן אין השנים משלמין חלק השלישי דאמרי אי לאו את בהדין דינא לא הוי מיגמר.
- 11 ויש בזה מקום עיון לפי מה דקי"ל כר' נתן דהיכא דליכא לאשתלומי מהאי משתלם מהאי וכמבואר בסימן ת"י (סעיף
- 12 ל"ב ל"ד) גבי שור שדחף חבירו לבור וכן אדם ושור שהזיקו יחד דהיכא דליכא לאשתלומי מהאי כגון שהוא פטור
- 13 בנזקו משתלם מהאי, וא"כ ה"נ השנים ראוי שישלמו בעד השלישי כיון דליכא לאשתלומי מהשלישי.
- 14 ונעתיק לפנינו מקור הדין דר' נתן ומשמם יתברר אם דינא דהאי דומה לזה או לאו. בפרק שור שנגח (ב"ק) דף (נ"ד)
- 15 [נ"ג] (ע"א) אמר מר נפל לפניו מקול הכרייה חייב, ואמאי נימא כורה גרם ליה, אמר רב שימי בר אשי הא מני ר'
- 16 נתן היא דאמר בעל הבור היזקא עבד והיכא דליכא לאשתלומי מהאי משתלם מהאי וכו', ובתם מאי קסבר כו', אמר
- 17 רבא ר' נתן דיינא הוא ונחית לעומקא דדינא לעולם קסבר האי כולה היזקא עבד והאי כולה היזקא עבד ודקא קשיא
- 18 לך לישלם האי פלגא והאי פלגא משום דאמר ליה בעל השור לבעל הבור שותפתאי מאי אהני לי, ואי בעית אימא
- 19 לעולם קסבר האי פלגא היזקא עבד [והאי פלגא היזקא עבד] ודקא קשיא לך בעל הבור משלם פלגא ובעל השור
- 20 רביע ואידך רביע נפסיד, משום דאמר ליה בעל השור לבעל הבור אנא תוראי בבירך אשכחנא את קטלתיה מאי
- 21 דאית לי לאשתלומי מהאיך משתלם מאי דלית לי לאשתלומי מהאיך משתלם מינך. והעלו תוס' שם (ע"ב ד"ה הא)
- 22 כהאי לישנא דכולה היזקא עבד, וראיתם שם מהא דאמרינן שם גבי שור ושור פסולי מוקדשין שנגחו דאית ביה
- 23 משום דינא דר' נתן, והתם לא שייך האי טעמא דאנא תוראי בבירך אשכחנא וע"ש. וא"כ הכא נמי נימא הכי דהאי
- 24 כולה היזקא עבד והאי כולה היזקא עבד וכיון דליכא לאשתלומי מן השלישי דפטור ישלמו השנים בעדו.
- 25 והנה ביש"ש פרק הפרה סימן מ' האריך והעלה בשם הגהת מיימוני (פי"ב מנזקי ממון אות ג') דהני לישני תרווייהו
- 26 אמת לדינא, דהיכא דנוכל לומר האי כולה היזקא עבד ודאי שייך דינא דר' נתן אפילו בלא טעמא דאנא תוראי
- 27 בבירך אשכחנא, ובשור ושור פסולי מוקדשין קים להו דהאי כולה היזקא עבד וכו', אבל גבי שור שדחף לבור קים
- 28 להו לתלמודא דאם לא היה השור שדחפו לא הוי הבור עביד מידי וכן אם אין הבור לא הוי השור עביד מידי ואין
- 29 שייך בו דינא דר' נתן אם לא מטעם דאנא תוראי בבירך אשכחנא וכו', ומשום הכי לעיל בפ"ק דב"ק (יג, א) גבי
- 30 שלמים תמים שהזיקו אמרינן דאינו גובה מבשרן נגד אימורין משום דאין הבשר מזיק בלא אימורין וליכא טעמא נמי
- 31 דאנא תוראי בבירך אשכחנא ולהכי פטור גם לר' נתן עכ"ל. וא"כ ניחא הכא נמי בנידון דידן דקים לן דאי לאו השלישי
- 32 לא הוי מיגמר דינא בשנים ולא עבדי כולה היזקא ומשום הכי לא שייך בזה דינא דר' נתן.
- 33 ואכתי צ"ע לפי מה דמשמע מדברי התוס' פרק קמא דב"ק דף ו' ודף י"ג (ע"א ד"ה אנא) דלעולם אמרינן האי כולה
- 34 היזקא עבד, והיינו משום דאמרינן דכיון דאילו היה אחד לבדו לא היה כאן היזק הוי כאילו כל אחד לבדו כולה
- 35 היזקא עבד וכאילו הוא גומר כל ההיזק, ובעל כרחך צ"ל כן דהא גבי שור שדחף חבירו לבור או נפל לפניו מקול
- 36 הכרייה דודאי אי לאו קול הכורה או השור שדחפו לא הוי נפל לבור הוי כאילו כל אחד גורם כל ההיזק, וא"כ הדרא
- 37 קושיין לדוכתיה דכאן נמי שייך דינא דר' נתן. וכן משמע מדברי הסמ"ע סימן ת"י ס"ק נ"ז דאפילו היכא דלא עביד
- 38 כל ההיזק בלא חבירה נמי שייך דינא דר' נתן.

בס"ד - הרב מיכאל רוזנצוויג – מקורות - סנהדרין ה :

ב"ד כיחידה, ודיין שאמר א"י

Page 2 of 4 – YIJE 5776 – Set 5

- 1 ועוד דאפילו לדעת הגהת מיימוני ומוהרש"ל נמי קשה, דהא בתוס' שם דף (נ"ב) [נ"ג] (ע"א ד"ה לעולם) ז"ל, וא"ת
2 ואי פלגא היזק עבד אמאי נחייביה מהאי טעמא תוראי בבירך אשכח, ותירצו שם כיון דגמר ההיזק נעשה על ידי
3 הבור אפילו אי פלגא היזקא עבד אמרינן היכא דליכא לאשתלומי מהאי משתלם מהאי וע"ש, וא"כ ה"נ לפנינו כל
4 גמר ההיזק נעשה על פי שנים אלו שאמרו איש פלוני אתה חייב והשלישי אינו אלא כמו קול הכורה, דהא אחר
5 שנגמר הדין ביניהם לחייב אפילו נסתלק השלישי יכולין השנים לגמור הדין וא"כ כל גמר ההיזק נמצא בהנך שנים,
6 וכעת לא מצאתי ישוב נכון לקושיא זו:
- 7 נתיבות המשפט ביאורים סימן כה ס"ק יח
- 8 ח] והחלק הג' מפסיד. ובספר קצוה"ח [סקי"ב] הקשה דהא קיימא לן כרב (נחמן) [נתן] [ב"ק נ"ג ע"א] דכל היכא
9 דליכא לאישתלומי מהאי משתלם מהאי. ולדידי לא קשה מידי, דהא אדרבה הרמב"ם פסק בהלכות נזקי ממון [פ"ח
10 ה"ב] גבי שלמים שהזיקו דאינו גובה מבשרן כנגד אימורין, ומטעם דאמר בב"ק שם [י"ג ע"א] אפילו תימא כר' נתן,
11 דמי סבירא ליה בשר אזיק אימורין לא אזיק, והכא נמי דכותיה. ומה שכתב דכאן נגמר על ידי השנים כיון דהיו יכולין
12 לגמרו בלא השלישי. לא ידענא, דהא מכל מקום נגמר הדין על ידי כולם שכולם אמרו פלוני אתה חייב. וגם הוכחתי
13 לעיל [סימן י"ח סק"א] דכולם צריכים להיות בשעת גמר הדין.
- 14 ועיין ש"ך סקל"ט שהקשה, כיון דהרב לא הכריע בין הרי"ף והרא"ש, אם כן היה לו להיות חוזר הדין נגד חלק הג'
15 כיון דאיכא פסידא דבעל דין. ולפי מה שכתבתי לעיל (בסקי"ג) [בסקי"ד] לא קשה מידי, דהא בסעיף ג' הכריע
16 כהרמב"ם [פ"ו מסנהדרין ה"ג] ולא כהרי"ף [סנהדרין י"א ע"ב מדפי הרי"ף] דאפילו בלא נשא ונתן ביד ישלם
17 מביתו, אלא דאין הטעם כלל משום פסידא דבעל דין. והא דבמומחה וקיבלו חוזר הדין, הוא משום דלא שייך גביה
18 קנס משום שהגיס דעתו, מה שאין כן בג' הדיוטות דלא היה להם לדון בכפיה כמ"ש הש"ך בסקי"ד אות ט', הדין
19 קיים, וגם מטעם שכתב הש"ך שם אות י' דכשארין בהשגתו להבין דברי הגדול הדין קיים.
- 20 תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף ה עמוד ב
- 21 גופא, אמר שמואל: שנים שדנו - דיניהם דין, אלא שנקרא בית דין חצוף. יתיב רב נחמן וקאמר להא שמעתא.
22 איתיביה רבא לרב נחמן: אפילו שנים מזכין או שנים מחייבין ואחד אומר איני יודע - יוסיפו הדיינין. ואי איתא - להו
23 כשנים שדנו! - שאני התם דמעיקרא אדעתא דתלתא יתיבי, הכא - לאו אדעתא דתלתא יתיבי.
- 24 רש"י מסכת סנהדרין דף ה עמוד ב
- 25 יוסיפו הדיינין - דהוה ליה כמאן דלא הוה התם ואישתכח דתרי הוא דהוי, ואנן בעינן מעיקרא תלתא, דאי נמי גמר
26 דינא בתרי דהוי רובא שפיר דמי.
- 27 תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף יז עמוד א
- 28 מניין להביא עוד שלשה. סוף סוף, לרעה על פי שנים לא משכחת לה; אי אחד עשר מזכין ושנים עשר מחייבין -
29 אכתי חד הוא, אי עשרה מזכין ושלשה עשר מחייבין, תלתא הוו! אמר רבי אבהו: אי אתה מוצא אלא במוסיפין,
30 ודברי הכל, ובסנהדרין גדולה ואליבא דרבי יהודה דאמר שבעים. ואמר רבי אבהו: במוסיפין עושין בית דין שקול
31 לכתחילה, פשיטא! - מהו דתימא: האי דקאמר איני יודע כמאן דאיתיה דמי, ואי אמר מילתא - שמעינן ליה, קא
32 משמע לן דהאי דקאמר איני יודע כמאן דליתיה דמי, ואי אמר טעמא לא שמעינן ליה. אמר רב כהנא: סנהדרין שראו
33 כולן לחובה - פוטרינן אותו. מאי טעמא? כיון דגמירי הלנת דין למעבד ליה זכותא, והני תו לא חזו ליה. אמר רבי
34 יוחנן: אין מושיבין בסנהדרין אלא בעלי קומה, ובעלי חכמה, ובעלי מראה, ובעלי זקנה, ובעלי כשפים, ויודעים
35 בשבעים לשון, שלא תהא סנהדרין שומעת מפי המתורגמן. אמר רב יהודה אמר רב: אין מושיבין בסנהדרין אלא מי
36 שיועד לטהר את השרץ מן התורה. אמר רב: אני אדון ואטהרנו;
- 37 תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף כט עמוד א

- 1 שנים אומרים זכאי ואחד אומר חייב - זכאי. שנים אומרים חייב ואחד אומר זכאי - חייב. אחד אומר חייב, ואחד
2 אומר זכאי, אפילו שנים מזכין או שנים מחייבין ואחד אומר איני יודע - יוסיפו הדיינין.
- 3 תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף מ עמוד א
- 4 שנים עשר מזכין ואחד עשר מחייבין - זכאי. שנים עשר מחייבין ואחד עשר מזכין, ואפילו אחד עשר מזכין ואחד
5 עשר מחייבין. ואחד אומר איני יודע, ואפילו עשרים ושנים מזכין או מחייבין ואחד אומר איני יודע - יוסיפו הדיינין.
6 וכמה מוסיפין - שנים שנים, עד שבעים ואחד. שלשים וששה מזכין ושלושים וחמשה מחייבין - זכאי. שלשים וששה
7 מחייבין ושלושים וחמשה מזכין - דנין אלו כנגד אלו, עד שיראה אחד מן המחייבין דברי המזכין.
- 8 שו"ת הרשב"א חלק ב סימן קד
- 9 שאלת: ראובן ושמעון שהיו מתעצמין בדין. ובררו להם י' אנשים לראו' בדינא /בד"ל: בדינים/, ולעשות ביניהם הן דין
10 הן פשרה. ונשבעו שניהם לקיים עליהם כל אשר יאמרו ויגזרו עליהם אותן י'. ואם לא יסכימו לדעת אחד, שילך
11 אחר הרוב, כדין תורה. ובין כך ובין כך נסתלק האחד מהם, ולא רצה להיות עמהם באות' ברירה, ולא לומר דעתו
12 באותו ענין. הודיעני: אם ראובן חייב לקבל מה שיאמרו התשעה הנותרים, או רוב*ם? או אחר שנסתלק הא', בטל
13 הכל. ויכול ראובן לומר: אילו היה שם העשירי שבררתי, אולי היה מראה פנים לזכותי יתר מכולם .
- 14 תשובה: דבר ברור הוא זה. שאילו היו אלו העשרה נבררים לדין, אם נסתלק הא' נתפרדה. ולא עוד, אלא אפילו
15 אמר: איני יודע, אינן יכולין לדון ולגמור הדין ע"פ התשעה הנותרים. שאין הולכין אחר הרוב אלא כשרבו המזכין על
16 המחייבין, או המחייבין על המזכין, מתוך משא ומתן של כלם. אבל כשהמיעוט איננו, לא. שאלו היה שם אותו
17 האחד, שמא היה מראה טעם להפך כל מה שהסכימו הרוב. ויודו הרוב בכך. וכן כשהיחיד אומר איני יודע. ותנן:
18 אפילו ב' מזכין או מחייבין, ואחד אומר א"י =איני יודע=, יוסיפו הדיינין. וכן אם נסתלק הא', אינן יכולין לחתוך השני'
19 את הדין. וכמו שאמרו בפרק ז"ב =זה בורר= גמ': גמרו את הדבר, מיכתב היכי כתביי? ר' יוחנן אמר: איש פלוני
20 זכאי, איש פלוני חייב. ר"ש בן לקיש אומר: פלוני ופלוני מחייב. מאי בנייהו: איכא בנייהו: לשלומי אינהו מנתא
21 דידיה. למאן דאמר: זכאי, משלימו. ולמאן דאמר: חייב /אולי המלה: חייב, טעות סופר/ פלוני ופלוני מזכין, לא
22 משלמי. ואקשי': ולמאן דאמר: זכאי, משלמי? ולימרו ליה: אי לאו את בהדן, לא סליק דינא. ודברים פשוטים הן
23 לענין הדין. וה"ה לפשר', דמאי שנא? ואין רוב בכל מקום, אלא רוב מתוך הכלל, ומתוך משא ומתן. אבל רוב
24 הנפרד מן הכלל, דנין או בוצעין לעצמן שלא מתוך משא ומתן עם הכלל, או שלא במעמדן, לא עשו ולא כלום. וכבר
25 דנתי אני כן במקומנו.
- 26 רמב"ם הלכות סנהדרין פרק ח הלכה ב
- 27 בית דין של שלשה שנחלקו שנים אומרים זכאי ואחד אומר חייב הרי זה זכאי, שנים אומרים חייב ואחד אומר זכאי
28 הרי זה חייב, אחד אומר זכאי ואחד אומר חייב ואחד אומר איני יודע, או שאמרו שנים זכאי או חייב והשלישי אומר
29 איני יודע יוסיפו הדיינים שנים, נמצאו חמשה נושאים ונותנים בדבר אמרו שלשה מהם זכאי ושנים אומרים חייב
30 הרי זה זכאי, אמרו שלשה חייב ושנים זכאי הרי זה חייב, אמרו שנים מהם זכאי ושנים מהם חייב ואחד אומר איני
31 יודע מוסיפין שנים, אבל אם אמרו ארבעה זכאי או חייב ואחד אומר איני יודע, או שאמרו שלשה זכאי ואחד חייב
32 ואמר אחד איני יודע בין שהיה זה שאמר איני יודע הוא שאמר איני יודע בתחלה בין שאמר אחר הולכים אחר
33 הרוב, היו מחצה למחצה ואחד אומר איני יודע הרי אלו מוסיפין שנים אחרים, וכן אם נסתפק הדבר מוסיפין והולכין
34 עד שבעים ואחד, הגיעו לשבעים ואחד ואמרו שלשים וחמשה חייב ושלושים וחמשה זכאי ואחד אומר איני יודע
35 נושאים ונותנים עמו עד שיחזור לדברי הצד האחד ונמצאו שלשים וששה מזכים או מחייבין, ואם לא חזר לא הוא
36 ולא אחד מהן הרי הדבר ספק ומעמידין את הממון בחזקת בעליו. +/השגת הראב"ד/ נמצאו חמשה נושאים ונותנים
37 בדבר וכו' עד הולכין אחר הרוב. א"א אני רואה בגמרא שאותו שאמר איני יודע אינו מן המנין ואי אמר טעמא לא
38 שמעינן ליה נמצא לאחר שהוסיפו אינן אלא ארבעה ועוד הראשון הרי הוא אומר איני יודע ואינו לא מזכה ולא
39 מחייב בידוע שטעה בלשון התוספתא או שהגיעה לידו בטעות ואם אמר אחד מהן איני יודע והשלשה שנים מזכין

בס"ד - הרב מיכאל רוזנצוויג – מקורות - סנהדרין ה :

ב"ד כיחידה, ודיין שאמר א"י

Page 4 of 4 – YIJE 5776 – Set 5

- 1 או מחייבין ואחד חולק לפי דבריו ילכו אחר הרוב שהרי נשאר שם ב"ד ואם לא אמר אחד איני יודע והיו שנים כנגד
2 שנים דנין אלו כנגד אלו ואם לא חזר אחד מהן יעמוד הממון במקומו ומגיעין לעולם לשבעים ואחד אלא שבלשון
3 התוספתא מוכיח שאף בדיני ממונות מוסיפין והולכין עד שיגמר הדין ואין גמר הדין אלא אחר הרוב אבל ספק אינו
4 גמר דין מ"מ עד שבעים ואחד ולא יותר וזה המחבר לקח מן התוספתא וחסר ממנה אחד אומר זכאי ואחד אומר
5 איני יודע יוסיפו הדיינין שעד עכשיו לא הוסיפו אלא אחד פירוש זה שאמר איני יודע מן הנוספים הוא וטעם יפה הוא
6 עכ"ל +.
- 7 הלכה ג
- 8 כל מי שאמר איני יודע אינו צריך לתת טעם לדבריו ולהודיע מאי זה טעם בא לו הספק, כדרך שמראה המזכה מאי
9 זה טעם מזכה והמחייב מאי זה טעם מחייב.
- 10 רמב"ם הלכות סנהדרין פרק ט הלכה א
- 11 סנהדרין שפתחו כולם בדיני נפשות תחלה ואמרו כולן חייב הרי זה פטור עד שיהיו שם מקצת מזכין שיהפכו
12 בזכותו וירבו המחייבין ואחר כך יהרג .
- 13 הלכה ב
- 14 סנהדרי קטנה שנחלקו בדיני נפשות שנים עשר אומרים זכאי ואחד עשר אומרים חייב הרי זה זכאי, שנים עשר
15 אומרים חייב ואחד עשר אומרים זכאי או שאמרו אחד עשר זכאי ואחד עשר חייב ואחד אומר איני יודע אפילו
16 עשרים ושנים מזכין או מחייבין והאחד אומר איני יודע יוסיפו שנים, זה שאמר איני יודע הרי הוא כמי שאינו שהרי
17 אינו חוזר ומלמד חובה ונמצאו אחר התוספת עשרים וארבעה חוץ מזה המסתפק, אמרו שנים עשר זכאי ושנים
18 עשר חייב הרי זה זכאי, אחד עשר אומרים זכאי ושלושה עשר אומרים חייב אף על פי שהאחד מן הראשונים אומר
19 איני יודע הרי זה חייב שהרי המחייבין רבו בשנים, אמרו שנים עשר זכאי ושנים עשר חייב ואחד אומר איני יודע
20 מוסיפין שנים אחרים, וכן מוסיפין והולכין עד שירבו המזכין אחד ויהא זכאי או ירבו המחייבין שנים או יותר ויהא
21 חייב, היו אלו כנגד אלו ואחד אומר איני יודע או שהיו המחייבין יותר אחד בלבד מוסיפין והולכין עד שבעים ואחד,
22 הגיעו לשבעים ואחד שלשים וששה אומרים זכאי ושלושים וחמשה אומרים חייב הרי זה זכאי, שלשים וששה
23 אומרים חייב ושלושים וחמשה אומרים זכאי דנים אלו כנגד אלו עד שיראה אחד מהן דברי חבירו ומזכין אותו או
24 מחייבין אותו, ואם לא ראה גדול שבדיינים אומר נזדקן הדין ופוטרין אותו, שלשים וחמשה אומרים חייב ושלושים
25 וחמשה אומרים זכאי ואחד אומר איני יודע פוטרין אותו, ארבעה ושלושים אומרים זכאי וששה ושלושים אומרים חייב
26 ואחד אומר איני יודע חייב שהרי רבו המחייבין שנים. +/השגת הראב"ד/ היו אלו כנגד אלו ואחד אומר איני יודע.
27 א"א זה אי אפשר עכ"ל +.
- 28 תלמוד בבלי מסכת עירובין דף יג עמוד ב
- 29 אמר רבי אבא אמר שמואל: שלש שנים נחלקו בית שמאי ובית הלל, הללו אומרים הלכה כמותנו והללו אומרים
30 הלכה כמותנו. יצאה בת קול ואמרה: אלו ואלו דברי אלהים חיים הן, והלכה כבית הלל. וכי מאחר שאלו ואלו דברי
31 אלהים חיים מפני מה זכו בית הלל לקבוע הלכה כמותן - מפני שנוחין ועלובין היו, ושונין דבריהן ודברי בית שמאי.
32 ולא עוד אלא שמקדימין דברי בית שמאי לדבריהן.